

Educats a través de la pedra.

Jaume Lorés

ESCRITOR

Un llibre pots deixar de comprar-lo. Pots tancar-lo si no t'agrada. Pots, àdhuc, llençar-lo. Al cine pots no anar-hi o sortir-ne. I això mateix succeeix amb el teatre i amb la música. O amb els museus, la ràdio i la televisió. Però l'arquitectura és una altra cosa. De l'arquitectura, no pots deslliurar-te'n. Els edificis hi són, immòbils, inamovibles, i els has de suportar tant si t'agraden com no. O els has d'utilitzar tant si són antifuncionals com no. I igualment esdevé amb les places i els monuments. I amb l'urbanisme. Per això n'hi ha més que de sobres per a parlar d'una dictadura dels arquitectes. Una falta de llibertat del ciutadà davant de les obres dels arquitectes i dels urbanistes. Potser parlar de dictadura sigui massa gruixut. Potser, al gremi, li plagui més que es parli de despotisme. I encara més si a aquest terme se li afegís l'adjectiu d'il·lustrat. Perquè els arquitectes i els urbanistes pretenen més que res aixecar el nivell cultural dels pobres ciutadans a través de les seves obres. No tan sols planifiquen i construeixen sinó que parlen i escriuen. Pontifiquen. Amb pedres i amb paraules. I amb minuts. De totes les professions intel·lectuals —i els arquitectes es tenen per intel·lectuals— són els qui s'emporten el tall gros del pastís i encara se senten misericordiosos davant de les engrunes que deixen per als altres. I ningú no els ho discuteix. Perquè qui fa l'encàrrec no és arquitecte. No té ni veu ni vot en aquest tema, que és misteri com una saviesa antiga. Perquè qui en fa la crítica també és arquitecte. I els gremis són gremials fins al capdamunt. Tot això explica aquest silenci espès dels ciutadans normals, de les administracions que paguen satisfetes, de la intel·lectualitat amb potència hipercrítica davant de l'espetec de nova arquitectura i de nou

urbanisme. Ningú no gosa piular. Ningú no gosa opinar. Ni en el seu fur extern ni en el seu fur intern. Tot-hom se sent impel·lit a dir que sí amb el cap al nou dogma segons el qual gairebé toquem el cel amb els dits perquè ara tenim, si més no, la millor arquitectura, el millor interiorisme, el millor disseny. L'«autobombo» es trasllada de portes endins a portes enfora. El gremi té innegables complicitats internacionals.

Però no tots els arquitectes són al santoral. El nombre de sants és limitat. Molts són els cridats però pocs els escollits. I els escollits coaptin els altres escollits. El nombre de divins és limitat. Però un cop s'està en el sac dels predestinats tota cuca viu. I viu molt bé. Fins té dret a equivocar-se monumentalment sense que ningú piuli. És una mena de corporació de socors mutu. Un dia t'elogio a tu i demà tu m'elogies a mi. Qui paga mana. Però en aquest cas qui paga no mana, perquè paguen els ciutadans a través d'aquesta invasió d'obra pública en principi democràtica. I els ciutadans no poden manar, perquè han d'ésser educats a través de la pedra. I les administracions tampoc no manen perquè no entenen en arquitectura. En aquest sentit qui paga obeeix. I a sobre està content. Què més es pot demanar?

El bocabadament col·lectiu davant de la nova arquitectura catalana ha estat un dels espectacles de provincianisme polític més importants del període democràtic. Els arquitectes divins han constituït el grup de pressió més fort enfront de les administracions. L'autoelogi indiscriminat ha estat la caricatura més intensa de l'opinió pública. Les minuts arquitectòniques són les que s'han pagat més de gust. Els productes urbanístics són els que han produït una quantitat més gran de boques badades. Portem més de

vuit anys així i encara falten els Jocs Olímpics. Encara no s'ha produït la traca final d'un castell de focs ininterromput. De tots aquests fets, en palpam les conseqüències anys i panys. Però som exigents amb els llibres, el cinema, les obres de teatre i benèvols fins al límit de ser babaus davant l'arquitectura. I sobretot davant l'arquitecte.

No m'han fet cap mal els arquitectes en procés de canonització. Hi ha coses d'ells que m'agraden i coses que em desagraden. Però el que em preocupa és aquesta dimissió col·lectiva davant d'un estament que s'erigeix, o és erigit, sacerdot en culte de la redempció total. Que en èpoques desmitificadores s'enduguin nous mites. Que en èpoques democràtiques no hi hagi debats. Que en èpoques dites d'esquerra es practiquin cultismes de dretes. Que en èpoques seculares es creïn religions de trascantó. Que s'admeti com a despotisme il·lustrat una dictadura que pot ser aillustrada. Que la ingenuïtat en les administracions democràtiques en aquestes matèries arribi a la innocència dels llimbs. Que en tot aquest període ningú no s'hagi atrevit a piular, no per petardisme, sinó per tractar l'arquitectura com es tracta un llibre, una obra de teatre o un humil vers.

I és que tothom en aquest país té —tenim— una por immensa de fer el pagès, de ficar la pota o de passar per reaccionari, per antic o per indocumentat, per enze. I els arquitectes divinitzables ho saben. Per això fan i desfan i cobren i miren de dalt a baix el qui gosa piular.

Però d'aquí a uns quants anys els mateixos arquitectes, més ben dit uns altres, es preocuparan de decretar com a passada de moda i errònia l'actual concepció arquitectònica. Fins a ésser injustos. I llavors tocarà als avui pagesos ba-

baus reconèixer que potser no tot estava tan mal fet, que hi havia coses que agradaven i que la ufano-

sa nova arquitectura tenia coses bones i coses dolentes com tot en la vida. Perquè els arquitectes

—no ho diguin a ningú— també són humans, l'encerten a vegades, i tenen gust.

J.L. □

L'eixida per *cesc*

